

33 010Voorstel van wet van het lid Van Klaveren tot het houden van een referendum over de wenselijkheid van de invoering van een verbod op de bouw van minaretten (Wet referendum minarettenverbod)

Nr. 2VOORSTEL VAN WET

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is een referendum te houden over invoering van een verbod op de bouw van minaretten;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

HOOFDSTUK 1 ALGEMENE BEPALINGEN

Artikel 1

In deze wet wordt verstaan onder:

a. *Onze Minister:*

Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;

b. *referendum:*

referendum, bedoeld in artikel 2.

Artikel 2

Er wordt een raadplegend referendum gehouden over de invoering van een verbod op de bouw van minaretten.

HOOFDSTUK 2 DE KIESGERECHTIGDHEID

Artikel 3

- 1.Kiesgerechtigd voor het referendum zijn diegenen die kiesgerechtigd zijn voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

- 2.Voor de beoordeling of aan de vereisten voor het kiesrecht is voldaan, is de toestand op de drieënveertigste dag voor de dag van de stemming, bedoeld in artikel 13, eerste lid, bepalend. Het vereiste van het hebben bereikt van de achttienjarige leeftijd wordt beoordeeld naar de toestand op de dag van de stemming.

Artikel 4

Artikel B 6 van de Kieswet is van toepassing.

Artikel 5

De registratie van de kiesgerechtigdheid van de ingezetenen van de gemeente in de gemeentelijke administratie voor de verkiezingen van de Tweede Kamer geldt tevens als registratie van de kiesgerechtigdheid voor het referendum.

Artikel 6

- 1.Burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage registreren voor het referendum de kiesgerechtigdheid van personen die hun werkelijke woonplaats buiten Nederland hebben, indien dezen daartoe een schriftelijk verzoek hebben ingediend.
- 2.Burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage zenden voor het referendum aan de personen die zijn opgenomen in het bestand, bedoeld in artikel D 3a van de Kieswet, een formulier tot registratie van de kiesgerechtigdheid toe.
- 3.Het verzoek kan worden ingediend met ingang van de dag waarop deze wet in werking is getreden en dient uiterlijk zes weken voor de dag van de stemming te zijn ontvangen door het orgaan waarbij het moet worden ingediend.
- 4.Burgemeester en wethouders van 's-Gravenhage beslissen op het verzoek uiterlijk op de zevende dag nadat zij dit hebben ontvangen, maar niet voor de dagtekening van het besluit, bedoeld in artikel 13, eerste lid.
- 5.De artikelen D 3, derde tot en met zesde en negende lid, en D 8 van de Kieswet zijn van toepassing.

Artikel 7

De artikelen D 9 en D 10 van de Kieswet zijn van toepassing.

HOOFDSTUK 3 KIESKRINGEN EN STEM BUREAUS

Artikel 8

Voor het houden van het referendum wordt Nederland verdeeld in kieskringen die overeenkomen met de kieskringen voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer.

Artikel 9

- 1. Burgemeester en wethouders stellen één of meer stembureaus in de gemeente in.
- 2. Een stembureau bestaat uit een bij algemene maatregel van bestuur vast te stellen aantal leden, van wie er één voorzitter is.
- 3. Burgemeester en wethouders benoemen tijdig voordat de stemming voor het referendum wordt gehouden de leden van elk stembureau en een voldoende aantal plaatsvervangende leden.

Artikel 10

De hoofdstembureaus voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer treden op als hoofdstembureaus voor het houden van het referendum.

Artikel 11

De Kiesraad treedt op als centraal stembureau voor het houden van het referendum

Artikel 12

Bij algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels gesteld worden omtrent inrichting, samenstelling en werkwijze van het centraal stembureau.

HOOFDSTUK 4 DE STEMMING

Artikel 13

- 1. De dag van de stemming wordt zo spoedig mogelijk bij koninklijk besluit bepaald. Het koninklijk besluit wordt in het Staatsblad geplaatst.
- 2. Als dag van de stemming wordt een woensdag aangewezen binnen een termijn die aanvangt op de vijfentachtigste dag en

eindigt zes maanden na de datum waarop deze wet in werking is getreden.

- 3.Voor de berekening van de termijn van zes maanden wordt de periode van 1 juli tot en met 1 september niet meegeteld.

Artikel 14

- 1.Indien binnen de in artikel 13, tweede lid, bedoelde termijn een of meer stemmingen voor een verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, provinciale staten, de gemeenteraden of het Europese Parlement plaatsvinden, wordt als dag van de stemming voor het referendum aangewezen de dag van de stemming voor die verkiezing, onderscheidenlijk voor een van die verkiezingen.
- 2.Bij toepassing van het eerste lid zijn de krachtens artikel J 6 van de Kieswet bij of krachtens algemene maatregel van bestuur gegeven voorschriften voor combinatie van stemmingen van overeenkomstige toepassing.

Artikel 15

- 1.Op het bij de stemming te bezigen stembiljet wordt vermeld «Bent u voor of tegen de invoering van een verbod op de bouw van minaretten?» en wordt aan de kiezer de keuze geboden zich voor of tegen een verbod op de bouw van minaretten uit te spreken. Op de achterzijde wordt de handtekening van de voorzitter van het centraal stembureau gedrukt.
- 2.Bij ministeriële regeling wordt voor het stembiljet een model vastgesteld.

Artikel 16

Ten aanzien van de stemming zijn de artikelen J 1, tweede lid tot en met vijfde lid, J 4, J 5, J 7, J 8, J 10, J 11, eerste en tweede lid, J 12 tot en met J 19, J 22 tot en met J 31 en J 35 tot en met J 38 van de Kieswet van toepassing, met dien verstande dat:

- a.in artikel J5 in plaats van «dag van de kandidaatstelling» wordt gelezen: drieënveertigste dag voor de dag van stemming, bedoeld in artikel 13;

- b.in artikel J 7 in plaats van «dag van de kandidaatstelling» wordt gelezen: drieënveertigste dag voor de dag van stemming, bedoeld in artikel 13;
- c.in artikel J 11, eerste lid, in plaats van «het orgaan waarvoor de verkiezing wordt gehouden» wordt gelezen: het referendum;
- d.in artikel J 24, eerste lid, in plaats van «de verkiezing» wordt gelezen: het referendum;
- e.in artikel J 26, eerste lid, in plaats van «de naam van de kandidaat van zijn keuze» wordt gelezen: zijn keuze inzake de vraag, genoemd in artikel 15.

Artikel 17

- 1.Met toepassing van hoofdstuk K van de Kieswet kan gestemd worden in een andere gemeente met een kiezerspas.
- 2.Bij de toepassing van hoofdstuk K van de Kieswet wordt het volgende in acht genomen:
 - a.in artikel K 1 blijft de zinsnede «binnen het gebied van het orgaan waarvoor de verkiezing wordt gehouden,» buiten toepassing;
 - b.in de artikelen K3, eerste en tweede lid, K8, tweede lid, K10, eerste en vierde lid, wordt in plaats van «dag van de kandidaatstelling» gelezen: drieënveertigste dag voor de dag van stemming.

Artikel 18

- 1.Met toepassing van hoofdstuk L van de Kieswet kan bij volmacht worden gestemd.
- 2.Bij de toepassing van hoofdstuk L van de Kieswet wordt het volgende in acht genomen:
 - a.in de artikelen L 7, L 8, eerste en tweede lid, wordt in plaats van «dag van de kandidaatstelling» gelezen: drieënveertigste dag voor de dag van stemming;

- b.in artikel L 9 wordt in plaats van «het registratieverzoek, bedoeld in artikel D 3» gelezen: het registratieverzoek, bedoeld in artikel 6 van de Wet referendum minarettenverbod;
- c.in de artikelen L 11, eerste lid en L 14, eerste lid, wordt in plaats van «dag van de kandidaatstelling» gelezen: drieënveertigste dag voor de dag van stemming.

Artikel 19

- 1.Met toepassing van hoofdstuk M van de Kieswet kan bij het referendum door een kiezer die op de drieënveertigste dag voor de stemming, bedoeld in artikel 13 zijn werkelijke woonplaats buiten Nederland heeft of op de dag van de stemming wegens zijn beroep of werkzaamheden of wegens het beroep of de werkzaamheden van zijn echtgenoot, geregistreerd partner, levensgezel of ouder buiten Nederland verblijft, per brief worden gestemd.
- 2.Bij de toepassing van hoofdstuk M van de Kieswet wordt het volgende in acht genomen:
 - a.in artikel M 7, eerste lid, wordt in plaats van «de naam van de kandidaat van zijn keuze» gelezen: zijn keuze inzake de vraag, genoemd in artikel 15;
 - b.artikel M 7, tweede lid, wordt gelezen: Daarna vouwt hij het stembiljet dicht;
 - c.in artikel M 8, vierde lid wordt in plaats van «nadat het centraal stembureau de uitslag van de verkiezing heeft vastgesteld en over de toelating van de gekozenen onherroepelijk is beslist» gelezen: nadat de uitslag van het referendum onherroepelijk is vastgesteld;
 - d.in artikel M 9, tweede lid wordt in plaats van «de periode vanaf de zesendertigste dag tot en met de tweeënveertigste dag na de kandidaatstelling» gelezen: de week voor de stemming;

- e.in artikel M 10, vierde lid, wordt in plaats van «de voorzitter van het hoofdstembureau» gelezen: de voorzitter van het centraal stembureau.

HOOFDSTUK 5 DE STEMOPNEMING DOOR HET STEMBUREAU

Artikel 20

- 1.Onmiddellijk nadat de stemming is geëindigd, vindt de stemopneming plaats.
- 2.De artikelen N 1 tot en met N 5 van de Kieswet zijn van toepassing, met dien verstande dat in artikel N 5 de zinsnede «en voegen deze lijstgewijze bijeen» buiten toepassing blijft.

Artikel 21

- 1.Het stembureau stelt vast:
 - a.het aantal stemmen dat voor een verbod op de bouw van minaretten is uitgebracht;
 - b.het aantal stemmen dat tegen een verbod op de bouw van minaretten is uitgebracht;
 - c.het aantal blanco stemmen
 - d.de som van de onder a, b en c bedoelde aantallen stemmen, zijnde het aantal geldig uitgebrachte stemmen;
 - e.het aantal ongeldige stemmen.
- 2.De artikelen N 7 en N 8 van de Kieswet zijn van toepassing, met dien verstande dat:
 - a.in artikel N 7, derde lid, in plaats van «op welke kandidaat hij zijn stem uitbrengt» gelezen wordt: welke keuze hij doet;
 - b.in artikel N8 in plaats van «artikel N7» wordt gelezen: artikel 21.

Artikel 22

- 1. Terstond nadat de stemmen zijn opgenomen, maakt de voorzitter de in artikel 21 bedoelde aantallen stemmen bekend. Door de aanwezige kiezers kunnen mondeling bezwaren worden ingebracht.
- 2. Artikel N 9, tweede, derde en vierde lid, van de Kieswet is van toepassing, met dien verstande dat:
 - a. in artikel N 9, derde lid, in plaats van «lijstgewijs gerangschikt» gelezen wordt: verdeeld in stemmen voor en stemmen tegen een verbod op de bouw van minaretten;
 - b. artikel N 9, vierde lid, onder b, gelezen wordt: het aantal stembiljetten dat het pak bevat.

Artikel 23

De artikelen N 10 en N 11, eerste lid, van de Kieswet zijn van toepassing.

Artikel 24

- 1. Nadat de burgemeester van alle in zijn gemeente gevestigde stembureaus het proces-verbaal van de stemming en de stemopneming heeft ontvangen, stelt hij voor zijn gemeente de totalen van de in artikel 21 bedoelde aantallen stemmen vast.
- 2. Voor de in het eerste lid bedoelde vaststelling wordt gebruik gemaakt van een formulier waarvoor bij ministeriële regeling een model wordt vastgesteld.

Artikel 25

De burgemeester draagt er zorg voor dat de processen-verbaal, met daarbij gevoegd de opgaven van de door hem vastgestelde aantallen stemmen, onverwijld worden overgebracht naar de voorzitter van het hoofdstembureau.

Artikel 26

- 1. De artikelen N 12, tweede, derde en vierde lid, en N 13 tot en met N 21 van de Kieswet zijn van toepassing, met dien verstande dat:

- a.in artikel N 12, tweede lid, in plaats van «nadat het centraal stembureau de uitslag van de verkiezing heeft bekendgemaakt en over de toelating van de gekozenen is beslist» gelezen wordt: nadat de uitslag van het referendum onherroepelijk is vastgesteld;
- b.in artikel N 12, derde lid, in plaats van «op grond van de Kieswet of op grond van de artikelen 125 tot en met 129 van het Wetboek van Strafrecht strafbaar gestelde gedragingen» gelezen wordt: op grond van deze wet strafbaar gestelde gedragingen;
- c.in artikel N 13 in plaats van «nadat is beslist over de toelating van de gekozen leden tot het vertegenwoordigend orgaan» gelezen wordt: nadat de uitslag van het referendum onherroepelijk is vastgesteld.

Artikel 27

- 1.De burgermeester draagt er zorg voor dat de niet op grond van artikel 26 of N 13 van de Kieswet naar de officier van justitie overgebrachte verzegelde pakken na drie maanden nadat de uitslag van het referendum onherroepelijk is vastgesteld, worden vernietigd.
- 2.Van de vernietiging van de verzegelde pakken wordt proces-verbaal opgemaakt.

HOOFDSTUK 6 DE VASTSTELLING VAN DE UITSLAG VAN HET REFERENDUM

Artikel 28

Artikel O 1 van de Kieswet is van toepassing.

Artikel 29

- 1.Het hoofdstembureau stelt de totalen van de in artikel 21 bedoelde aantallen stemmen vast.
- 2.Artikel O 2, derde en vierde lid, van de Kieswet is van toepassing.

Artikel 30

- 1.Nadat alle werkzaamheden zijn beëindigd, wordt daarvan onmiddellijk proces-verbaal opgemaakt. Alle ingebrachte bezwaren worden in het proces-verbaal vermeld.
- 2.Het proces-verbaal wordt door alle aanwezige leden van het hoofdstembureau getekend.
- 3.Bij ministeriële regeling wordt voor het proces-verbaal een model vastgesteld.

Artikel 31

- 1.De voorzitter van het hoofdstembureau doet terstond een afschrift van het proces-verbaal, bedoeld in artikel 30 naar het centraal stembureau overbrengen en doet tegelijkertijd het proces-verbaal ter secretarie van de gemeente waar het hoofdstembureau is gevestigd, voor een ieder ter inzage leggen. De terinzagelegging wordt beëindigd, zodra de uitslag van het referendum onherroepelijk is vastgesteld.
- 2.De voorzitter van het hoofdstembureau doet tevens de processen-verbaal van de stembureaus en de opgaven, bedoeld in artikel 25, aan het centraal stembureau toekomen.

Artikel 32

Bij algemene maatregel van bestuur kunnen nadere regels worden gesteld betreffende de taak van het hoofdstembureau inzake de vaststelling van de uitslag van het referendum.

Artikel 33

Onmiddellijk nadat de afschriften van de processen-verbaal van alle hoofdstembureaus zijn ontvangen, gaat het centraal stembureau over tot de werkzaamheden ter vaststelling van de uitslag van het referendum.

Artikel 34

- 1.Het centraal stembureau onderzoekt de geldigheid van de stemming en de juistheid van de vaststelling van de uitkomsten van de stemming door de stembureaus en de hoofdstembureaus, en beslist de geschillen die te dien aanzien rijzen. Het neemt daartoe kennis van de processen-verbaal van de stembureaus en de hoofdstembureaus.

- 2.Ten behoeve van het onderzoek, bedoeld in het eerste lid, kan het centraal stembureau tot een nieuwe opneming van stembiljetten, zowel uit alle als uit een of meer stembureaus besluiten. De burgemeester die de desbetreffende stembiljetten onder zich heeft, doet deze op verzoek van het centraal stembureau onverwijld naar dat orgaan overbrengen. Na ontvangst van de stembiljetten gaat het centraal stembureau onmiddellijk tot de opneming over. Het is bevoegd daartoe de verzegelde pakken te openen en de inhoud te vergelijken met de processen-verbaal van de stembureaus. Bij deze opneming is hoofdstuk N, paragraaf 1, van de Kieswet van overeenkomstige toepassing.
- 3.Ten behoeve van het onderzoek, bedoeld in het eerste lid, is het centraal stembureau tevens bevoegd de verzegelde pakken, bedoeld in artikel N 2 van de Kieswet, te openen. De burgemeester die de desbetreffende pakken onder zich heeft, doet deze op verzoek van het centraal stembureau onverwijld naar dat orgaan overbrengen. Na beëindiging van het onderzoek worden de bescheiden uit de geopende pakken opnieuw ingepakt en verzegeld op de in artikel N 2 van de Kieswet voorgeschreven wijze.

Artikel 35

- 1.Indien het centraal stembureau besluit dat het referendum ongeldig is wegens de ongeldigheid van de stemming in één of meer stembureaus, geeft de voorzitter daarvan onverwijld kennis aan Onze Minister.
- 2.Uiterlijk op de dertigste dag nadat deze kennisgeving is ontvangen, vindt in de in het eerste lid bedoelde stembureaus een nieuwe stemming plaats en wordt de uitslag van het referendum opnieuw vastgesteld. De dag van de stemming wordt vastgesteld door Onze Minister.
- 3.Artikel V 7 van de Kieswet is van toepassing.

Artikel 36

Het centraal stembureau stelt vast:

- a.het totale aantal stemmen dat voor een verbod op de bouw van minaretten is uitgebracht;
- b.het totale aantal stemmen dat tegen een verbod op de bouw van minaretten is uitgebracht;
- c.het totale aantal blanco stemmen dat is uitgebracht;
- d.de som van de onder a, b en c bedoelde aantallen stemmen, zijnde het totale aantal geldig uitgebrachte stemmen;
- e.het totale aantal ongeldige stemmen.

Artikel 37

Het centraal stembureau stelt vervolgens vast welk percentage van de kiesgerechtigden dat bij de stemming een geldige stem heeft uitgebracht zich:

- a.voor een verbod op de bouw van minaretten heeft uitgesproken;
- b.tegen een verbod op de bouw van minaretten heeft uitgesproken, en
- c.een blanco stem heeft uitgebracht.

Artikel 38

- 1.De voorzitter van het centraal stembureau maakt de uitslag van het referendum zo spoedig mogelijk bekend. De bekendmaking geschiedt in een openbare zitting van het centraal stembureau.
- 2.Artikel P 20, tweede tot en met vierde lid, van de Kieswet is van toepassing.

Artikel 39

- 1.Nadat alle werkzaamheden zijn beëindigd, wordt daarvan aanstonds proces-verbaal opgemaakt. In dit proces-verbaal worden de uitslag van het referendum, alle ingebrachte bezwaren, alsmede de gerezen geschillen en de beslissingen die te dien aanzien zijn genomen, vermeld.

- 2.Artikel P 22, tweede en derde lid, van de Kieswet is van toepassing.

Artikel 40

De voorzitter van het centraal stembureau maakt de uitslag van het referendum zo spoedig mogelijk openbaar door plaatsing van een afschrift van het proces-verbaal in de Staatscourant.

Artikel 41

De voorzitter van het centraal stembureau doet een afschrift van het proces-verbaal toekomen aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal en Onze Minister.

Artikel 42

- 1.De voorzitter van het centraal stembureau draagt zorg voor de bewaring van de verzegelde pakken met stembiljetten die op grond van artikel 34, tweede lid, naar het centraal stembureau zijn overgebracht.
- 2.Hij vernietigt deze pakken, alsmede de processen-verbaal van de stembureaus en de opgaven, bedoeld in artikel 25, nadat de uitslag van het referendum onherroepelijk is vastgesteld. Van deze vernietiging wordt proces-verbaal opgemaakt.

HOOFDSTUK 7 BEPALINGEN INZAKE BEROEP

Artikel 43

Geen beroep kan worden ingesteld tegen:

- a.een besluit van het stembureau, het hoofdstembureau of de burgemeester inzake het verloop van de stemming, de stemopneming en de vaststelling van de uitslag van het referendum;
- b.het besluit, bedoeld in artikel 13, eerste lid.

Artikel 44

Een belanghebbende kan beroep instellen bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State tegen besluiten van het

centraal stembureau inzake het verloop van de stemming, de stemopneming en de vaststelling van de uitslag van het referendum.

Artikel 45

Bij de behandeling van de in artikel 44 bedoelde beroepen gelden de volgende afwijkingen van de Algemene wet bestuursrecht:

- a. In afwijking van artikel 6:7 bedraagt de termijn voor het indienen van een beroepschrift zes dagen.
- b. Artikel 7:1 en titel 8.3 blijven buiten toepassing.
- c. In afwijking van artikel 8:41, tweede lid, bedraagt de termijn binnen welke de bijschrijving of storting van het verschuldigde bedrag dient plaats te vinden, twee weken. De voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State kan een kortere termijn stellen.
- d. De Afdeling behandelt de zaak met toepassing van afdeling 8.2.3. Afdeling 8.2.4 blijft buiten toepassing. Aan het bestuursorgaan wordt terstond een afschrift van het beroepschrift gezonden.

HOOFDSTUK 8 STRAFBEPALINGEN

Artikel 46

Degene die bij het referendum door geweld of bedreiging met geweld opzettelijk iemand verhindert zijn of eens anders kiesrecht vrij en onbelemmerd uit te oefenen, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.

Artikel 47

- 1. Degene die bij het referendum door gift of belofte iemand omkoopt om zijn of eens anders kiesrecht hetzij niet, hetzij op bepaalde wijze uit te oefenen, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.
- 2. Dezelfde straf wordt toegepast op de kiezer of de gemachtigde van een kiezer die zich door gift of belofte tot een of ander laat omkopen.

Artikel 48

Degene die bij gelegenheid van het referendum enige bedrieglijke handeling pleegt waardoor een stem van onwaarde wordt of een andere dan bij het uitbrengen van de stem bedoelde keuze aangeeft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.

Artikel 49

Degene die opzettelijk zich voor een ander uitgevende, aan het referendum deelneemt, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.

Artikel 50

Degene die bij het referendum opzettelijk een plaats gehad hebbende stemming verijdt of enige bedrieglijke handeling pleegt waardoor aan de stemming een andere uitslag wordt gegeven dan door de wettig uitgebrachte stemmen zou zijn verkregen, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar en zes maanden of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 51

Degene die stembiljetten, kiezerspassen, volmachtbewijzen of briefstembewijzen namaakt of vervalst met het oogmerk deze bij het referendum als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 52

Degene die bij het referendum opzettelijk als echt en onvervalst gebruikt of door anderen doet gebruiken stembiljetten, kiezerspassen, volmachtbewijzen of briefstembewijzen, die hij zelf heeft nagemaakt of vervalst of waarvan de valsheid of vervalsing hem, toen hij ze ontving, bekend was, of deze, met het oogmerk om ze als echt en onvervalst te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, in voorraad heeft, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 53

Degene die stembiljetten, kiezerspassen, volmachtbewijzen of briefstembewijzen voorhanden heeft met het oogmerk deze wederrechtelijk bij het referendum te gebruiken of door anderen te doen gebruiken, wordt

gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.

Artikel 54

- 1. Degene die bij het referendum door gift of belofte een kiezer omkoopt om volmacht te geven tot het uitbrengen van zijn stem, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.
- 2. Met dezelfde straf wordt gestraft de kiezer die zich door gift of belofte tot het bij volmacht stemmen laat omkopen.

Artikel 55

- 1. Bij veroordeling wegens een van de in de artikelen 51 tot en met 54 omschreven misdrijven kan ontzetting van de in artikel 28, eerste lid, onder 1°, 2° en 4°, van het Wetboek van Strafrecht vermelde rechten worden uitgesproken.
- 2. Bij veroordeling tot een vrijheidsstraf van ten minste een jaar wegens een van de in de artikelen 46 en 49 tot en met 53 omschreven misdrijven, kan ontzetting van het in artikel 28, eerste lid, onder 3°, van het Wetboek van Strafrecht vermelde recht worden uitgesproken.

Artikel 56

Degene die bij het referendum als gemachtigde stemt voor een persoon, wetende dat deze overleden is, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van de tweede categorie.

Artikel 57

Degene die bij het referendum een ander heeft gemachtigd voor hem te stemmen en niettemin in persoon aan de stemming deelneemt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van de tweede categorie.

Artikel 58

Degene die stelselmatig personen aanspreekt of anderszins persoonlijk benadert ten einde hen te bewegen het formulier op hun oproepingskaart, bestemd voor het stemmen bij volmacht bij het referendum, te ondertekenen en deze kaart af te geven, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste een maand of geldboete van de derde categorie.

Artikel 59

De werkgever die de hem bij artikel J 10 van de Kieswet juncto artikel 16 van deze wet opgelegde verplichting niet nakomt, wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste veertien dagen of geldboete van de tweede categorie.

Artikel 60

De voorzitter, de leden en de opgeroepen plaatsvervangende leden van het stembureau die gedurende de zitting buiten noodzaak afwezig zijn zonder dat in vervanging is voorzien, worden gestraft met geldboete van de eerste categorie.

Artikel 61

De in de artikelen 46 tot en met 54 bedoelde strafbare feiten worden als misdrijven beschouwd en de in de artikelen 56 tot en met 60 bedoelde strafbare feiten als overtredingen.

HOOFDSTUK 9 SLOTBEPALINGEN

Artikel 62

- 1.Wanneer bij of krachtens deze wet voorgeschreven verrichtingen op een zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag zouden vallen, treedt de eerstvolgende dag, geen zaterdag, zondag of algemeen erkende feestdag zijnde, daarvoor in de plaats.
- 2.Voor zover de bepaling van de tijd voor die verrichtingen aan het openbaar gezag is opgedragen, worden daarvoor geen zaterdagen, zondagen of algemeen erkende feestdagen aangewezen.
- 3.Onder algemeen erkende feestdagen worden verstaan de in artikel 3 van de Algemene termijnenwet als zodanig genoemde en de bij of krachtens dat artikel daarmee gelijkgestelde dagen.

Artikel 63

Deze wet treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin zij wordt geplaatst.

Artikel 64

Deze wet vervalt op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip, dat in elk geval is gelegen drie maanden nadat de uitslag van het referendum onherroepelijk is vastgesteld

Artikel 65

Deze wet wordt aangehaald als: Wet referendum minarettenverbod.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

Nr. 3 MEMORIE VAN TOELICHTING

I. ALGEMEEN

1. Inleiding

De islam is een totalitaire levensbeschouwing. Het omvat alle facetten van het leven, van het persoonlijke tot het politieke. Er bestaat geen scheiding tussen «kerk» en staat in de islam en het is missionair en imperialistisch van aard. Islam betekent letterlijk: onderwerping. Onderwerping en overheersing van de niet-islamitische omgeving wordt onder meer symbolisch uitgedrukt middels de minaret.

Met de opening van de eerste moskee in Nederland in 1955, kreeg de islam concreet vorm in de publieke ruimte. Onder invloed van de snel groeiende islamitische gemeenschap – in 2011 rond de 975 000 personen – is het aantal moskeeën fors toegenomen. Inmiddels telt Nederland meer dan 450 moskeeën en ten minste tussen de 75 en 100 minaretten. Een minaret kan gedefinieerd worden als een islamitisch architectonische toren behorend tot een moskee. Vaak is de toren hoger dan de rest van het gebouw. Het komt voor dat de toren(s) losstaan van het moskeegebouw. Minaretten hebben vanuit historisch perspectief een symbolische betekenis. Zij drukken de dominantie van de islam over de omgeving uit. In praktische zin worden zij soms gebruikt voor de gebedsoproep.

De eerste moskee in Nederland, de Mobarak-moskee in Den Haag, werd zonder minaretten gebouwd. Enkele decennia later zien wij in Rotterdam de grootste moskee van West-Europa staan, met minaretten van 50 meter hoog. Gelet op het feit dat minaretten primair symbolen zijn die de

islamitische wil tot politieke macht uitdrukken en geen religieuze betekenis hebben, is het des te zorgelijker dat er in de Nederlandse politiek zo ambivalent wordt omgesprongen met de komst vele nieuwe moskeeën met minaretten.

In 2009 is er in Zwitserland een referendum gehouden over een minarettenverbod. De uitslag heeft tot gevolg gehad dat het bouwen van nieuwe minaretten daar niet langer toegestaan is. Het Zwitserse initiatief heeft een precedent geschapen. In navolging hierop komt de PVV daarom met een initiatiefwetsvoorstel om ook in Nederland te komen tot een referendum over de invoering van een minarettenverbod. De indiener is van mening dat bij de Nederlandse burger behoefte bestaat aan het spelen van een grotere rol in de ontwikkelingen aangaande de voortschrijdende islamisering van Nederland. In de Memorie van Toelichting zal duidelijk worden gemaakt waarom een raadplegend referendum wenselijk is. Dat raadplegend referendum dient zo spoedig mogelijk gehouden te worden, te weten binnen een periode van zes maanden na het in werking treden van deze wet.

2. Geschiedenis

De eerste minaretten deden hun intrede in de periode van de Omayyaden-dynastie (661–750). De Omayyaden introduceerden diverse gebouwstructuren, waaronder ook moskeeën met minaretten. Kalief Moe'awija I (602–680) liet (door Ziyad ibn Abi Sufyan) in 665 als eerste minaretten toevoegen aan een moskee, in Basra.¹ De voornaamste beweegreden van kalief Moe'awija I om minaretten toe te voegen aan moskeeën was het uitdrukken van de dominantie van de islam over het christendom. De eerste minaretten werden dus pas enkele decennia na de dood van Mohammed (632) gebouwd. De oproep tot het gebed, de adhan, waar de minaret in praktische zin soms ook voor gebruikt kan worden, werd, in de tijd dat de stichter van de islam nog in leven was, voornamelijk verricht door de vrijgekochte slaaf Bilal, vanaf het dak van de moskee. Er waren geen minaretten. Zij worden ook niet genoemd in de koran, de ahadith en de soenna. De minaret kent dan ook geen «religieuze» oorsprong. De historische essentie van de minaret is het uitdrukken van dominantie over de niet-islamitische omgeving en kent dus een politieke dimensie.

Dit zien we door de geschiedenis heen terug in alle door de islam veroverde gebieden, van Syrië tot India, van Spanje tot Constantinopel. Zo werden onder andere in het begin van de 8e eeuw de minaretten van de Omayyaden moskee in Damascus, in navolging van die in Basra, gebouwd om de macht van de islam over het christendom uit te drukken, werd in Delhi de Qutb Minar gebouwd door Qutb-ud-din Aybak, om de islamitische macht over het hindoegebied te symboliseren², en werd na de verovering

van het christelijke Constantinopel de Hagia Sophia kerk veranderd in een moskee en werden om de overwinning van de islam uit te drukken, vier minaretten gebouwd.

Minaretten waren het symbool bij uitstek van de overheersende macht van de islam. Ook in onze huidige tijd is de historische betekenis van de minaret nog springlevend, getuige de uitspraak van de Turkse premier Erdogan: «Minaretten zijn onze bajonetten, koepels onze helmen, moskeeën onze kazernes en gelovigen onze soldaten.»

Verschillende specialisten op het gebied van de islam doceren de visie dat minaretten symbolen van politieke macht en expansie zijn. Zo stelt de oriëntalist Thomas Widmer dat minaretten een visuele uitdrukking zijn van islamitische macht en voegt hij daaraan toe dat minaretten in het bijzonder boven gebouwen van de concurrerende religie van het christendom moesten uitstijgen³, noemt professor godsdienstwetenschappen Ursula Stegemann moskeeën en minaretten politieke symbolen en geeft zij aan dat de islam onder andere middels minaretten zijn aanwezigheid kenbaar wil maken⁴, stelt professor islamologie Andreas Kaplony dat minaretten sinds de Middeleeuwen tekens zijn van controle en verovering⁵ en geeft assistent professor islamitische geschiedenis Kahlaoui aan dat minaretten geïntroduceerd zijn in het proces van verovering.⁶ Ze moesten visueel tot uitdrukking brengen dat de islam (letterlijk) boven alles ging. Tenslotte was het wijlen Annemarie Schimmel, de Duitse professor oriëntalisme aan Harvard University, die stelde dat minaretten zichtbare tekens van de aanwezigheid van de islam in een nieuw veroverd gebied zijn. Zij vergeleek minaretten met overwinningstorens.⁷

In Nederland zien we ook dat minaretten op zeer dominante wijze een stempel drukken op de omgeving. Zo blijven de 50 meter hoge minaretten van de Rotterdamse Essalaam-moskee niet onopgemerkt. De bouw van minaretten is tevens een symbool van de voortschrijdende islamisering van het land. Zo werd de eerste moskee in 1955 nog gebouwd zonder minaretten. Echter, in 1963 en 2006, met de snelle groei van de islamitische gemeenschap in Nederland, werden er minaretten bijgebouwd. Inmiddels kent ook de Mobarak-moskee er drie.

3. Waarom een raadplegend referendum over een minarettenverbod in Nederland?

De Nederlandse burger zou om verschillende redenen een raadgevende stem moeten hebben in de advisering van de regering over de wenselijkheid van minaretten in ons land. Hieronder wordt een aantal van deze redenen samengevat.

Islamisering

Dat de invloed van de islam op Nederland toeneemt, is een gegeven. Op verschillende terreinen in de Nederlandse samenleving zien wij de islam zijn stempel drukken: bij politie en justitie, in het onderwijs, de kunsten, defensie en de zorg. Overal zien wij de bestaande situatie wijzigen om ruimte te creëren voor een systeem van onderdrukking en ongelijkheid. Zo zijn er inmiddels Nederlandse politiecellen met pijlen op de grond die de juiste islamitische gebedsrichting aanwijzen, hoeven islamitische advocaten niet langer op te staan voor de rechter, kennen we tientallen islamitische onderwijsinstellingen, geven openbare scholen islamlessen en gaan zij soms zelfs dicht op islamitische feestdagen. In de kunst- en cultuursector zien we censuur en angst voor de islam. Schilderijen die worden verwijderd omdat de afbeeldingen mogelijk aanstootgevend zijn voor aanhangers van de islam, toneel- en cabaretvoorstellingen die niet doorgaan onder druk van islamitische gelovigen en zelfs doodsb bedreigingen aan het adres van een kunstenares die homoseksualiteit en islam in haar werk samenbrengt. Bij Defensie worden inmiddels halalmaaltijden aangeboden, vindt er overleg plaats om moslimmilitairen tijdens de ramadan vrij te stellen van oefeningen en zijn er zelfs legerimams aangesteld. In de zorg worden artsen en verpleegsters geconfronteerd met moslims die op basis van hun levensbeschouwing niet geholpen willen worden door personen van het andere geslacht of om die reden, als verzorgende, zelf geen hulp willen verlenen.

De islamisering van de Nederlandse samenleving wordt ook zichtbaar in gescheiden inburgeringscursussen, horecagelegenheden waar vrouwen gescheiden worden van mannen of zelfs helemaal niet welkom zijn, het toenemend antisemitisme, het toenemend anti-homogeweld, uitlatingen van politici die stellen dat je als islamitische man vrouwen geen hand hoeft te geven en dat moslims die hun vrouw discrimineren maar gewoon moeten worden geaccepteerd, de bedreiging van politici en de moord op een opiniemaker. De groeiende invloed van de islam is een zorgelijke ontwikkeling.

Omdat minaretten een fysieke uiting zijn van de islamisering en de islamitische drang tot onderwerping en overheersing, is een verbod op de bouw van nieuwe minaretten, een middel om de islamisering tegen te gaan.

Beschermen van de joods-christelijke en humanistische cultuur

Fundamentele waarden zoals onder meer de vrijheid van meningsuiting, de individuele vrijheid, de culturele vrijheid, de gelijkheid van man en vrouw en van homo en hetero, zijn voortgekomen uit de joods-christelijke en humanistische traditie die Nederland kent. Met de groeiende invloed van de islam op Nederland staan deze waarden steeds meer onder druk.

Een ideologisch systeem dat stelt dat vrouwen geslagen mogen worden⁸ en in rechtszalen niet gelijkwaardig zijn aan de man⁹, dat homoseksuelen doodt, het strafbaar stelt dat iemand een deviante visie ventileert over Mohammed of Allah, dat de doodstraf eist voor afvalligheid en de onderwerping van niet-moslims eist¹⁰, vormt een gevaar voor de open en vrije samenleving.

Minaretten zijn de zegepralen van deze ideologie, die in de kern met zich meedraagt dat zij overheersend en dominant wil zijn. De basis van deze levensbeschouwing, de koran, laat geen twijfel bestaan over de verhouding van de islam tot de omgeving: «Strijdt tegen hen tot de afgodendienst niet meer bestaat en de religie geheel aan Allah behoort» (soera 8:39).⁹ De islam is permanente strijd.

Het bouwen van minaretten is de symbolische uitdrukking van de steeds prominentere plaats die de islam in onze samenleving inneemt. Dit brengt met zich mee dat de dominante joods-christelijke en humanistische cultuur, oftewel de Leitkultur, wordt aangetast. Met een minarettenverbod wordt de islamisering deels tegengegaan en de cultuur die voortgekomen is uit de joods-christelijke en humanistische traditie beschermd.

Behoud van de traditioneel niet-islamitische identiteit van dorpen en steden

Moskeeën met minaretten zijn zeer bepalend voor de directe omgeving en het aanzicht van het landschap. Het drukt op symbolische wijze de aanwezigheid van de islam uit. Nederland is geen land met een islamitische traditie. De Nederlandse bevolking is traditioneel geen moslim en als zodanig is de islam een wezensvreemde levensbeschouwing.

Het argument geen minaretten toe te staan vanwege de omgeving werd ook al gebruikt bij de bouw van de eerste moskee in Nederland. De welstandscommissie, en in navolging daarvan ook het Haags gemeentebestuur, vond destijds dat het islamitisch gebedshuis er zo min mogelijk als een moskee uit moest zien. Het ontwerp van de eerste moskee is ook verschillende malen herzien door de eis dat de vier geplande minaretten zouden verdwijnen. Zo'n moskee paste niet in de omgeving. In het proefschrift van Eric Roose (2009) «*The Architectural Representation of Islam. Muslim-Commissioned Mosque Design in The Netherlands*» lezen we tevens dat de bezwaren volgens architect de Lyon niet beperkt waren tot puur architectonische.¹²

Het argument dat een moskee met minaretten niet in de omgeving past, kan vanwege de traditioneel niet-islamitische identiteit van Nederland overal en altijd opgaan.

De dominante aanwezigheid van een moskee als gevolg van minaretten geeft het aanzicht van een dorp of stad direct een islamitische uitstraling. Door de aantasting van de niet-islamitische identiteit van steden en dorpen door minaretten, kan er ook vervreemding optreden bij de inwoners zonder islamitische achtergrond. Men voelt zich niet langer thuis in de eigen stad of het eigen dorp. Protesten tegen de komst van herkenbare moskeeën met minaretten rechtvaardigen de vraag naar draagvlak onder de bevolking.

4. Internationaal

Een minarettenverbod in Nederland zou internationaal geen unicum zijn. De Zwitserse burgers hebben op 29 november 2009 middels een referendum aangegeven voor een minarettenverbod te zijn. Ruim 57 procent van de kiezers en 22 van de 26 kantons heeft voor dit verbod gestemd.¹³ Volgens de initiatiefnemers van dit referendum, vertegenwoordigers van de Zwitserse Volks Partij (SVP), zijn minaretten een teken van islamisering. Het primaire doel van de volksstemming was het voorkomen van een verdere islamisering van Zwitserland. Op democratische wijze is dat op het punt van de minaretten gerealiseerd. Het is in Zwitserland verboden nieuwe minaretten te bouwen.

Verder kennen ook de Oostenrijkse deelstaten Karinthië en Vorarlberg wetgeving die het de facto onmogelijk maakt dat moskeeën met minaretten gebouwd worden. Op 12 februari 2008 werd er in Karinthië een wet aangenomen die stelt dat bouwaanvragen voor constructies die architectonisch of qua omvang te veel afwijken van de omliggende gebouwen, en zo niet passen in de bestaande omgeving, tegengehouden kunnen worden wanneer een speciaal daarvoor ingestelde welstandscommissie dit constateert en vastlegt in een bindend rapport.¹⁴

In Vorarlberg werd in april 2008 een wet van kracht die, net als in Karinthië, voorziet in de eis dat gebouwen moeten passen in de lokale omgeving.¹⁵ Past dit niet dan wordt er geen vergunning afgegeven voor de bouw van de constructie.

5. Godsdienstvrijheid en specifieke gerichtheid

De specifieke gerichtheid van het verbod op het islamitische symbool van de minaret vindt legitimatie in de praktijk van islamisering waar onze samenleving zich mee geconfronteerd ziet. Het tegengaan van de islamisering maar ook het behoud van de traditioneel niet-islamitische identiteit van dorpen en steden zijn zaken die enkel aan de islam gerelateerd kunnen worden.

Men kan zich afvragen in hoeverre er überhaupt ruimte geboden moet worden aan een ideologie die streeft naar de vernietiging van

democratische, open en vrije samenlevingen. Echter, ook met de huidige regels omtrent godsdienstvrijheid is een verbod op het bouwen van nieuwe minaretten niet strijdig.

Hoewel de islam streeft naar overheersing en onderwerping van de niet-islamitische omgeving, vinden we de symbolisering hiervan, door middel van de bouw van minaretten, op geen enkele wijze terug in de bronnen van de islamitische levensbeschouwing, te weten de koran, ahadith en soenna.

Voor zover men kan spreken over de islam als godsdienst, wordt de vrijheid om deze levensovertuiging individueel of in gemeenschap met anderen te belijden en/of uit te oefenen (behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet) dus op geen enkele wijze beperkt door het verbod minaretten te bouwen, daar minaretten geen «religieuze» betekenis hebben (in de zin van een vermeend voorschrift of gebod) maar van oorsprong de politieke dominantie over de niet-islamitische omgeving symboliseren. Een verbod om minaretten te bouwen is dan ook niet in strijd met artikel 6 van de Grondwet.

Ook is een verbod niet strijdig met artikel 9 EVRM (Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens) omdat de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst, met inbegrip van de vrijheid zijn godsdienst te belijden, zijn levensovertuiging tot uitdrukking te brengen, openbaar of privé in erediensten, in onderricht, in de praktische toepassing ervan of in het onderhouden van geboden en voorschriften, niet wordt beperkt door een verbod minaretten te bouwen.

6. De rol van de Nederlandse burger in de bouw van minaretten

Volgens de indiener van dit wetsvoorstel zou de Nederlandse burger zich moeten kunnen uitspreken over het bouwen van nieuwe minaretten in Nederland door middel van een raadplegend referendum. Met de vraag «Bent u voor of tegen de invoering van een verbod op de bouw van minaretten?» kan de Nederlandse burger een zwaarwegend advies geven aan de Nederlandse regering. De regering kan vervolgens het zwaarwegend advies van de burger omzetten in beleid.

Een «voorstem»

Met een voorstem wordt de Nederlandse regering door de burger geadviseerd om het minarettenverbod in Nederland in te voeren. De Nederlandse burger verzoekt de regering om de bestaande wet dusdanig te wijzigen dat het bouwen van nieuwe minaretten in Nederland verboden wordt. Dit zou kunnen geschieden door het toevoegen van een weigeringsgrond aan artikel 2:10, eerste lid, van de Wet algemene bepaling omgevingsrecht.

Een «tegenstem»

Met een meerderheid van stemmen tegen het minarettenverbod in een raadplegend referendum, zou worden aangegeven dat de Nederlandse burger de bouw van nieuwe minaretten in ons land goedkeurt. De Nederlandse burger zou de regering adviseren om het bestaande beleid inzake de bouw van minaretten voort te zetten. Het bouwen van nieuwe minaretten wordt niet door het bestaande beleid verboden. In feite betekent een stem tegen het minarettenverbod een goedkeuring van het bestaande beleid.

7. Een raadplegend referendum over de bouw van minaretten in Nederland zes maanden na de invoering van dit wetsvoorstel

Indiener is van mening dat een raadplegend referendum zo spoedig mogelijk gehouden dient te worden, te weten binnen zes maanden na de invoering van dit wetsvoorstel. Op deze wijze kan de burger zich zo snel mogelijk uitspreken en kan de voortschrijdende islamisering van Nederland wat betreft de islamitische zegepraal die minaret heet worden tegengegaan.

8. Waarom een referendum?

De parlementaire behandeling van het voorstel om een raadplegend referendum te houden over de Europese Grondwet toonde al aan dat de Nederlandse burger behoefte heeft om meer betrokken te worden bij gewichtige, ingrijpende zaken. Getuige de huidige samenstelling van de Kamer en een peiling van 31 juli 2011 waaruit blijkt dat bijna twee derde (63%) van de Nederlandse kiezers zich grote zorgen maakt over de invloed van de islam op het Westen, kan men aannemen dat islam gerelateerde onderwerpen een gewichtige zaak zijn in het Nederlands maatschappelijk debat.

Verder kunnen we in de studie «Directe democratie: feiten, argumenten en ervaringen omtrent het referendum» (Verhulst en Nijeboer, 2007) lezen dat in Nederland een grote meerderheid van de kiezer voor invoering van het referendum is. Zo worden een SCP-peiling uit 2002 aangehaald waaruit blijkt dat 81 procent van de kiezers het referendum ingevoerd wil zien, een NIPO-peiling uit april 1998 die aangaf dat 73 procent van de kiezers een referendum over de invoering van de euro wilde, en uit een peiling van september 2003 bleek dat 80 procent een referendum wilde over de Europese Grondwet.

Indiener van dit wetsvoorstel is dan ook van mening dat men kan stellen dat de burger betrokken wil worden bij gewichtige politieke besluiten. Een kans om dit mogelijk te maken is een raadplegend referendum. Voor een uitgebreide behandeling van de rol van het raadplegend referendum in een

vertegenwoordigende democratie wordt verwezen naar het uit 1985 daterende rapport van de commissie Biesheuvel.

Ten slotte wijst de indiener op het advies van de Raad van State bij het Voorstel van de Wet Referendum Europese Grondwet. In dit advies erkent de Raad dat een raadplegend referendum toegestaan is zolang in de referendumwet de hoofdzaken van het referendum worden geregeld. Het onderhavige voorstel volgt op dit vlak de WrrEG.

9. Opzet van het wetsvoorstel

De opzet van dit initiatiefwetsvoorstel komt sterk overeen met de Wet raadplegend referendum Europese Grondwet. Het gaat hierbij om een raadplegend referendum. De Grondwet staat het niet toe dat de wetgever gebonden is aan de uitslag van het raadplegend referendum. De wetgever zal de uitslag van het raadplegend referendum als zwaarwegend advies beschouwen en kan uiteraard besluiten om de uitslag -voor of tegen een minarettenverbod- naast zich neer te leggen.

De indiener van dit wetsvoorstel is tegen de opstelling van een onafhankelijke referendumcommissie. Hier zijn twee redenen voor: (1) Het is volgens de indiener niet nodig om te komen tot een onafhankelijke vraagstelling. De indiener is van mening dat de huidige vraagstelling neutraal is. (2) Een referendumcommissie zal niet nodig zijn voor onafhankelijke informatievoorziening. Bij een referendum over een minarettenverbod zal het gelegen moeten zijn aan alle groepen om campagne te voeren zonder subsidies -hetzij voor, tegen of neutraal- en verantwoordelijkheid te dragen voor de informatievoorziening en de opkomst bevorderende campagne. Hierdoor is de verstrekking van subsidies overbodig.

De kosten van nationale referenda, zoals met andere verkiezingen, worden door het Rijk aan de gemeenten vergoed. De gemeenten zullen de kosten voor het raadplegend referendum op grond van deze wet door het Rijk vergoed krijgen. Aan de hand van de evaluatie van het referendum over de Europese Grondwet worden de totale kosten voor het referendum geschat op circa 30 miljoen euro.¹⁶

II. ARTIKELSGEWIJS

Dit wetsvoorstel komt voor een groot gedeelte overeen met de Wet raadplegend referendum Europese Grondwet (WrrEG). Een groot deel van de artikelen heeft daarom geen nadere toelichting nodig – in die artikelen worden de procedures uit de WrrEG gevolgd. Wel moet worden opgemerkt dat de artikelen uit de Tijdelijke referendumwet (Trw) die in de WrrEG nog van overeenkomstige toepassing waren verklaard in dit voorstel zijn

uitgeschreven in verband met het vervallen van de Trw op 1 januari 2005. Hieronder bevinden zich in elk geval de strafbepalingen.

In het algemeen deel van de toelichting is al ingegaan op de keuze om geen referendumcommissie in te stellen. De vraag die zal worden voorgelegd ligt vast in het voorstel en de indiener kiest ervoor om geen subsidies te verstrekken en ook geen neutrale informatievoorziening te regelen. Dit betekent dat de bepalingen over de referendumcommissie, de subsidieregeling en het maken van een samenvatting en het verzenden ervan niet in dit voorstel zijn opgenomen. Voor het bepalen van de datum van het referendum is aangesloten bij het systeem van de Trw.

Artikel 2

Artikel 2 stelt dat een raadplegend referendum wordt gehouden over de invoering van een verbod op de bouw van minaretten. In het algemene deel is reeds ingegaan op de vraag waarom een referendum over dit onderwerp dient te worden gehouden.

Artikel 3

Op grond van de Trw waren voor nationale referenda kiesgerechtigd diegenen die kiesgerechtigd zijn voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Voor de beoordeling of aan de vereisten voor het kiesrecht is voldaan, is de toestand op de datum van het besluit waarin de datum van de stemming wordt bepaald bepalend. Ook voor het referendum op grond van dit wetsvoorstel wordt aangesloten bij de kiesgerechtigdheid voor de verkiezing van de leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Artikel 13

Aangezien er geen referendumcommissie ingesteld wordt die de datum van het referendum vaststelt, zal dit overeenkomstig de systematiek van de Trw bij koninklijk besluit gebeuren.

Een van de aanbevelingen van de referendumcommissie die was ingesteld bij de WrrEG is om de tijd tussen het uitschrijven van een referendum en de daadwerkelijke datum van het referendum langer te laten zijn. Deze aanbeveling vloeit echter in belangrijke mate voort uit het feit dat de referendumcommissie een samenvatting moest maken van het grondwettelijk verdrag en deze moest verspreiden en tevens een subsidieregeling moest opstellen en uitvoeren. Aangezien in dit voorstel geen samenvatting gemaakt hoeft te worden en er ook geen subsidies worden verstrekt, kan de periode die nodig is voor het organiseren van het referendum op maximaal zes maanden gesteld worden.

De periode die in het derde lid uitgezonderd wordt in verband met de zomervakantie is verruimd. Op deze manier wordt voorkomen dat het referendum gehouden wordt gedurende de zomervakantie.

Artikel 15

In dit artikel wordt geregeld wat er op het stembiljet wordt vermeld. Het stembiljet zal een vakje hebben met «voor» en een vakje met «tegen». Rondom het referendum over de Europese Grondwet was er enige onduidelijkheid over de mogelijkheid om blanco te stemmen. Net als bij reguliere verkiezingen is dit mogelijk door het stembiljet oningevuld in te leveren. Bij stemmachines en stemcomputers – indien deze worden gebruikt – is hiervoor op het apparaat een knop aangebracht.

Artikel 36 en 37

Het centraal stembureau stelt de uitslag van het referendum vast. In het algemene deel is reeds ingegaan op het feit dat het hier een raadgevend referendum betreft en welke gevolgen dit voor de uitslag heeft.

Van Klaveren

1

R.J.H. Gottheil, «The Origin and History of the Minaret», *Journal of the American Oriental Society*, vol. 30, nr. 2, maart 1910.

2

M.A. Khan, «Minarets: The «Bajonets of Islam»?», *Islam Watch*, 5 december 2009; M.A. Khan, *Islamic Jihad. A Legacy of Forced Conversion, Imperialism and Slavery*, New York Bloomington: iUniverse 2009.

3

T. Widmer, «Das Minarett: Eine Art Siegestsäule», *Die Weltwoche*, 19, 2007.

4

J. Bölsche, «Domes and Minarets? Not in My Backyard, Say an Increasing Number of Germans», *Der Spiegel online International*, 16 juli 2008.

5

M. Tanner, *Streit um das Minarett: Zusammenleben in der religiös pluralistischen Gesellschaft*, Theologischer Verlag Zürich, 2009; <http://www.kirchenbote-sg.ch>.

6

T. Kahlaoui, «Misunderstanding the minaret», *Arab News*, 12 december 2009.

7

A. Schimmel, *Deciphering the signs of God: a phenomenological approach to Islam*, State University of New York Press, 1994.

8

M.W. Pickthall, *The Meaning of the Glorious Qur'an*, Beltsville: Amana Publications 1996.

9

Pickthall, *The Meaning of the Glorious Qur'an*.

10

A.N. Al-Misri, *Umdat al-Salik wa Uddat al-Nasik*, Beltsville: Amana Publications 1997.

12

E.R. Roose. *The Architectural Representation of Islam. Muslim-Commissioned Mosque Design in The Netherlands*. Amsterdam: Amsterdam University Press 2009.

13

S. Erlanger & N. Cumming-Bruce, «Swiss Ban Building of Minarets on Mosques», *The New York Times*, 29 november 2009.

14

«Regierungssitzung. Landesregierung beschließt Minarett-Verbot», *ORF Kärnten*, 11 februari 2008.

15

J. Berger, «Vorarlberg verhindert Minarette per Gesetz», *Der Standard Online*, 10 april 2008.

16

Kamerstuk 29 993, nr. 19.